

struktury a k podvodům: některé způsoby takového zneužívání nastínil.

Z jiné oblasti, a to i geograficky, byl příspěvek *Berhanu Done Halaba* o specifických problémech využívání výpočetní techniky v afrických zemích. Zavádění počítačů začalo tady sice už v 60. letech, ale je trvale omezeno nízkou ekonomickou a kulturní úrovní afrického prostředí, zejména v subsaharské Africe. Nepříznivě v tom směru působí i masová ngramotnost a nedostatek speciální kvalifikace. Na druhé straně se objevuje obava, že výpočetní technika zvýší nezaměstnanost, protože moderní sektor ekonomiky není schopen absorbovat případně uvolněné pracovní síly. U manažerů se navíc projevuje také nechuť k rozšiřování informací, které považují za základ exkluzivnosti své sociální pozice. Projevují se také jazykové problémy, komunikace s počítačem prostřednictvím angličtiny je schopna pouze vzdělanější skupina obyvatel. Politické a hospodářské elity nemají často zájem na zásadní změně, takže ostrůvky progresivní techniky zůstávají i v rozvinutých institucích technologickou zaostalostí.

S výsledky empirických výzkumů, které byly součástí řešení grantu, seznámila přítomná *Jitka Havlová* (katedra sociologie FF UK). Ze sociologických výzkumných technik byla použita anketa a polostandardizované rozhovory – anketa mezi rodiči žáků základní školy ve Zlíně (únor 1996, 338 respondentů) a rozhovory v rodinách, které vlastní počítač (Praha, červen 1996, 13 respondentů). Z hodnocení výsledků vyplynuly poznatky o poměrném množství osobních počítačů v domácnostech, o jejich rozdílném využívání u dětí a dospělých a o souvislostech s profesním zaměřením. Osobní počítače v domácnosti pomáhají k racionalizaci některých činností, ale také k získání vedlejších zaměstnání a k obstarávání potřebných informací. Nevýhodou může být jejich fakultativní zneužití a přesah pracovních úkolů do rodiny.

V diskusi byly reflektovány různé aspekty výpočetní techniky a jejího dosahu v současné společnosti. Účastníci opakovaně vyslovili názor o nezbytnosti výzkumu daného tématu a přijetí včasných a adekvátních opatření, která by eliminovala případné negativní důsledky rozšíření výpočetní techniky v České republice.

Emil Mleziva

SocioLOGické Nakladatelství slaví pět let svého trvání

Důvod k oslavám tu opravdu je, to nám věřte. Na počátku bylo jen málo těch, kdo věřili ve zdar tohoto podniku, a i v nás samotných byla malá dušička (SLON založili a začali provozovat na podzim roku 1991 Alena Miltová a Jiří Ryba). Největším úskalím „podniku“ byla dnes již samozřejmá skutečnost, že vydávání odborné literatury je třeba spojit s podnikáním. Skloubit tyto dvě činnosti, z nichž vlastně obě byly pro nás neznámou, to byl úkol (dnes snad již bohudík splněný) první sloni „přítelky“.

Důraz na rychlost vydání knihy vycházel z tehdy běžné situace, kdy rukopisy ležely měsíce i roky na stolech univerzitního či akademického nakladatelství a byly různě zařazovány a přesouvány v edičních plánech. Nám šlo jednak o to definovat se právě rychlostí jako nový vydavatelský subjekt, jednak o „nalákání“ autorů,

neboť na začátku zel náš stůl, pokud šlo o rukopisy, téměř prázdnotou.

Do počátků jsme se vybavili představou o tom, že čeští sociologové a další společenští vědci musí mít šuplíky plné báječných rukopisů a hlavy plné nápadů na další. Ukázalo se, že něco více či dobře zkoumat nebo více či méně dobře učit ještě neznamená umět o tom napsat celou knihu... S trochou nadsázky lze říci, že jsme si některé autory vychovali a dalším dali příklad, který táhne. Na trhu tištěných idejí se musela zabydlet schopnost, ve kterou jsme (díky zkušenosti s vydáváním *Sociologických aktualit*) skálopevně věřili: to, co se děje uvnitř poznávaného „sociálního“, se vždy pohybuje na pomezí několika pěstovaných (čistých) akademických disciplín; a toto poznání je třeba rozkrývat smělym a hbitým jazykem nezatíženým akademickým „balastem“. Konstrukcí problému, jeho jazykovým a stylistickým zvládnutím je třeba vyjit vstříc čtenáři, opustit účelovou taktiku uzavírání se za hradbou málo srozumitelných akademických výpovědí.

Je ale nutno popravdě přiznat, že ve prospěch SLONa pracovaly od samého počátku i některé systémotvorné a racionální představy.

Zcela správná byla například představa (plně potvrzená praxí), že musíme být v úzkých kontaktech s vědeckou obcí sociologů a příbuzných odborníků. Zpočátku jsme se opírali o své přátele a známé, ale okruh se postupně rozšiřoval a stále rozšiřuje. Naši čeští autoři jsou v drtivé většině vysokoškolská učitelé. Přestože jsme i my některé rukopisy odmítli (a jejich autoři nás třeba za to nemusí mít v lásce), stále si o sobě myslíme, že jsme zcela otevření všem edičním námětům, a to i v „ideovém“ smyslu: vydali jsme jak Hayeka, tak knihu o sociálním státu (která kdysi tak rozlítala jednoho recenzenta Literárních novin). Vyzkoušeli jsme si vydat knihy i v angličtině, ale jako nejproblematictější bod se ukázalo, že je od nás (z České republiky) nikdo není schopen prodávat do zahraničí, i když tam by zájem byl.

Dalším užitečným krokem správným směrem bylo vytipování cílové čtenářské skupiny, resp. skupin – tedy primární orientace ediční politiky na vysokoškolské studenty i učitele, středoškolské učitele, odborníky z oblasti společenských věd. U jednotlivých titulů se cílová čtenářská skupina rozšiřuje – tu o sociální pracovníky a studenty připravující se na tuto profesi (série učebnic pro obor sociální práce), tu třeba o studenty práva (Příbáňova *Sociologie práva*) apod. V řadě případů byly naše knihy dokonce prvním vydaným pojednáním k nějakému tématu (např. *O přechodech k demokracii* od V. Dvořákové a J. Kunce, *Sociální stát* M. Večeři, *Nezaměstnanost jako sociální problém* P. Mareše, *Tváří v tvář obrazovce* B. Blažka, ale třeba i chystaná kniha M. Nováka *Systémy politických stran*).

Ediční politika SLONa vycházela z čítanékové představy, že správné nakladatelství vydává knihy v profilovaných edičních řadách. A tak ve chvíli, kdy se na obzoru rýsovaly dva rukopisy, jsme připravovali hned devět edičních řad. Je příjemné po několika letech vidět, jak se postupně zaplňují jednotlivými tituly a ožívují, pouze *Horká data* nenašla odezvu (vlastně našla, protože *Data & Fakta*, která vydává Sociologický ústav, se jim velmi podobají). *Memoáry* sloučené s ediční řadou *Ze so-*

ciologických archivů slibují dlouho avizovaný titul *Zdeněk Ullrich* na počátek roku 1997.

Spolupráce s časopisem *Sociologické aktuality* v letech 1991 až 1994 napomohla k tomu, že se SLON zabydlel nejprve v čtenářské obci zmíněného časopisu a postupně si ji sám rozšiřoval. Na stránkách *Sociologických aktualit* SLON ohlašoval své tituly a publikoval ukázky z chystaných knih. Jedna z edičních řad nesla (a i po zániku časopisu nese) název *Knižnice Sociologických aktualit* – mají v ní vycházet neotřelé sociologické eseje, kterých nikdy nebude nazbyt.

Riskantnost našeho podnikání poněkud zmírňují sponzoři – jsou jimi především nadace, a to jak domácí (Český literární fond, Vzdělávací nadace Jana Husa, grantové agentury – celostátní, akademické, univerzitní), tak zahraniční (již zaniklý Central and East European Publishing Project v Oxfordu, holandský vládní fond, Fund for Central and East European Book Projects v Amsterdamu, Open Society Fund, Nadácia Milana Šimečku). Pro některé projekty překladů v rámci edice *KLAS* a *MOST* se nám podařilo získat granty od státních institucí příslušných zemí (z francouzského Programu Šalda, od United States Information Service, z německého programu Inter Nationes). O každou podporu se soutěží v poměrně početné konkurenci, takže jsme vždy rádi, když v této soutěži uspějeme.

Co se za pět let našťestí změnilo, je knižní trh – sociologická literatura už není neznámá a nechtěná, knihkupci se veelku rychle reorientovali i v tomto typu literatury. I někteří autoři mají již jméno – někdy stačí jen říci „ta nová kniha ... je (například) od Kellera“ a už je jasné, že se bude dobře prodávat. Je zřejmé, že pět let existence prověřilo správnost naší podnikotvorné nakladatelské představy o tom, že se lze na knižním trhu prosadit i s knihami určité úzké specializace, kterou se nakladatelství profiluje, a tak si získá nezaměnitelné „jméno“ – lze dnes SLONa přehlédnout nebo snad vyměnit za něco jiného?

Katalog na léta 1996-1997 říká snad něco i o budoucnosti – vedle nových titulů v již zavedených řadách představuje čtyři nové edice (*Základy sociologie*, *KLAS*, *MOST* a *POST*), jež jsou spíše kulturními počiny než příležitostmi, jak přilpšit SLONu na živobytí. Nejsme